Een verkenning van politieke betrokkenheid in Fryslân

inwoners over de belangrijkste thema's en hun deelname

Factsheet

Met twee verkiezingen in aantocht rijst de vraag: hoe betrokken zijn de inwoners van Fryslân bij de politiek? Wat vinden zij belangrijke thema's, waarom stemmen ze wel of niet, en wat vinden zij van hun invloed op lokaal en landelijk beleid? In deze factsheet zetten we de belangrijkste inzichten op een rij.

De bijbehorende publicatie biedt extra cijfers en aanvullende verdieping.

Belangrijkste maatschappelijke thema's voor inwoners van Fryslân

Inwoners is gevraagd naar wat zij zien als de drie belangrijkste onderwerpen voor Fryslân. 'Wonen voor jongeren' werd het vaakst genoemd, gevolgd door de stikstofcrisis en de toekomst van de gezondheidszorg. Hoewel deze top vijf grotendeels overeenkomt tussen verschillende groepen, zijn er enkele opvallende verschillen op basis van leeftijd en opleidingsniveau. Zo vinden jongeren bereikbaarheid en immigratie belangrijker dan landbouw en zorg, terwijl 75-plussers juist de toekomst van de gezondheidszorg bovenaan zetten.

Figuur 1

De vijf belangrijkste onderwerpen die in Fryslân spelen volgens inwoners van Fryslân

Inwoners mochten maximaal drie onderwerpen kiezen.

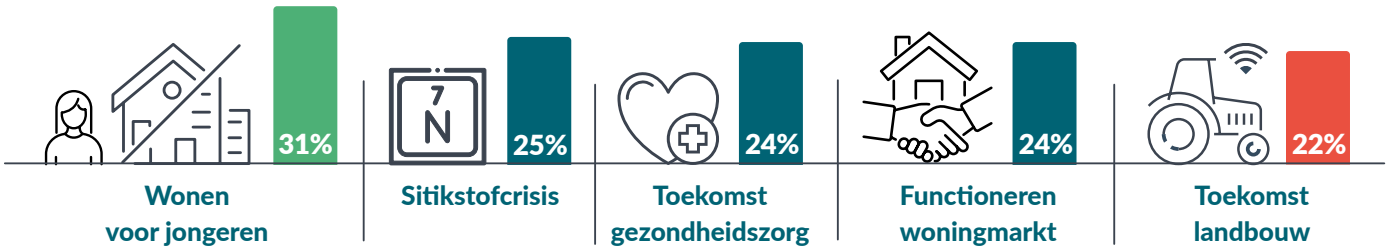

Bron: Panel Fryslân (2025), Planbureau Fryslân

2040

Ook is gekeken naar de verwachtingen voor de toekomst. Inwoners van Fryslân denken dat het in 2040 vooral slechter zal gaan met de bestaanszekerheid en betaalbaarheid, zorg, vergrijzing, het klimaat en de woningmarkt. Dit zijn ook de thema's – met uitzondering van vergrijzing – waarop volgens hen nu al ingezet moet worden voor een leefbaar Fryslân in 2040.

Betrokkenheid bij verkiezingen

Inwoners van Fryslân gaan over het algemeen iets vaker stemmen dan de rest van Nederland. Voor hen zijn de belangrijkste motivaties om te stemmen: het belang van stemmen voor de democratie, een gevoel van verantwoordelijkheid en de opvatting dat stemmen een plicht is. Hierin zijn verschillen zichtbaar op basis van leeftijd en opleidingsniveau.

Figuur 2

De vijf belangrijkste redenen om te stemmen voor inwoners van Fryslân

Inwoners mochten meerdere onderwerpen kiezen.

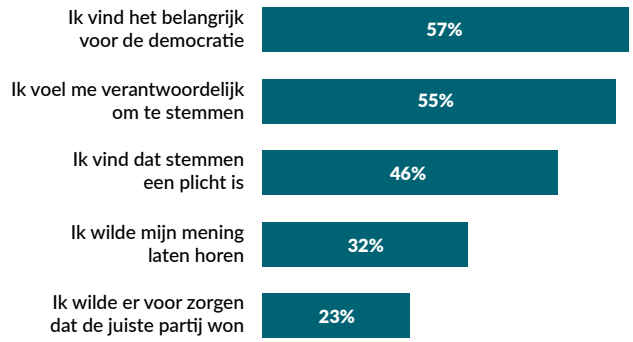

Bron: Panel Fryslân (2025), Planbureau Fryslân

Opkomstpercentages van Tweede Kamer- en gemeenteraadsverkiezingen laten zien dat 20 tot 45 procent van de stemgerechtigden niet stemt. Landelijk onderzoeken laten een samenhang zien tussen niet-stemmen en bijvoorbeeld gezondheid, eenzaamheid en werkeloosheid. Verder laten ze zien dat de beweegredenen om niet te stemmen voortkomen vanuit politieke negativiteit en interesse, een gebrek aan politieke kennis, en situationele redenen.

Betrokkenheid bij de landelijke en lokale overheid

Uit onderzoek blijkt dat het vertrouwen van inwoners van Fryslân in de landelijke overheid fors is gedaald in 2025, terwijl het vertrouwen in de gemeente relatief stabiel is gebleven. Verder vindt een meerderheid van de inwoners van Fryslân dat de provincie te weinig aandacht en investeringen krijgt van de Rijksoverheid. Bijna de helft is het oneens met de stelling dat Den Haag weet wat er in Fryslân speelt.

Figuur 3

Aandeel inwoners van Fryslân dat zich vertegenwoordigd voelt in de landelijke politiek en media

Inwoners mochten maximaal drie onderwerpen kiezen.

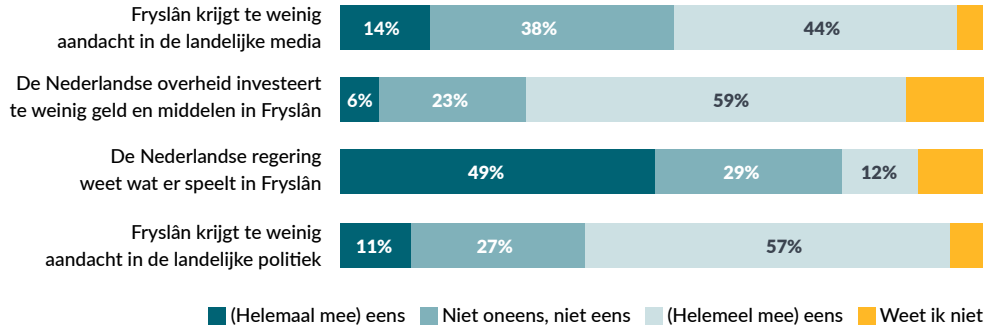

Bron: Panel Fryslân (2025), Planbureau Fryslân

De inwoners van Fryslân geven aan betrokken te willen worden bij het maken van lokaal beleid. Een kleine meerderheid wil graag betrokken worden bij gemeentelijk beleid en ruim een derde bij provinciaal beleid. Ook hierbij zien we verschillen op basis van leeftijd en opleidingsniveau.

Belangrijkste bevindingen:

- Wonen voor jongeren, stikstof, zorg, klimaat, de woningmarkt en bestaanszekerheid en betaalbaarheid zijn nu én richting 2040 de belangrijkste thema's, al verschillen accenten per groep.
- Inwoners van Fryslân gaan vooral stemmen omdat ze dit belangrijk voor de democratie vinden, vanuit verantwoordelijkheid en/of plicht.
- Er zijn verschillende factoren die bijdragen aan niet-stemmen; bijvoorbeeld weinig kennis over de verkiezingen en minder brede welvaart.
- Er is een dalend vertrouwen in de landelijke overheid en de inwoners van Fryslân voelen zich landelijk onvoldoende gehoord.
- De wens tot betrokkenheid bij het maken van lokaal beleid biedt kansen voor versterking van de democratie; de representatie van verschillende groepen is ook hier een aandachtspunt.

Planbureau Fryslân
Prins Hendrikstraat 8
8911 BK Leeuwarden
(058) 234 85 00
info@planbureaufryslan.nl
www.planbureaufryslan.nl

Auteurs
Mandy Bosma
Jolijn Hutjes

Eindredactie
Stephanie Brands

Met medewerking van
Bernard Boorsma
Siebren Kooistra
Ymko Braaksma

© Planbureau Fryslân, 2025. Verveelvoudigen is toegestaan, mits Planbureau Fryslân als bron wordt vermeld.